

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната

и научна степен „ДОКТОР“

Автор на дисертационния труд: Ресена Стоянова Шутева

Тема на дисертационния труд: *Език и стил в новите медии*

Изследване на базата на откъси от немския чат knuddels.de

Рецензент: Димитър Димитров Попов, доцент, доктор

Дисертационното изследване на Ресена Шутева е ситуирано в параметрите на интердисциплинарна проблемна област, намираща се между текстолингвистиката, стилистиката и анализа на дискурса.

Акцентът е поставен върху езиковите и стилистичните особености на „новите медии“ и по-конкретно върху изследване и описание на езиковите, стилистичните и комуникативните особености на *чата*, и разполагането му върху гъвкавата основа на релацията *текст – дискурс*. Именно подобна интердисциплинарна сфера на изследването мотивира нуждата от прилагането на нов изследователски подход за мултимодално изследване на медийните жанрове, чието реализиране представлява начален опит, научно постижение и доказателство за това, че авторката на дисертационния труд може да борава с най-модерните анализаторски концепции. Тази методологична парадигма напоследък се откроява като приоритетно проблемна и е с повишена степен на актуалност. Докторантката навлиза в нея с амбицията да разкрие чрез научно дирене влиянието на комуникативната ситуация върху стила на чат-комуникацията чрез емпиричното изследване на корпус, изграден на базата на 77 автентични откъса от немодерираната немскоезична чат-платформа с развлекателно-фатична функция knuddels.de, добавени към текста на дисертацията и записани на дигитален паметоносител.

Основната цел в предложения дисертационен труд, представляващ един от малкото български германистични проучвания върху стила на немския чат, е, както ни убеждава авторката на труда в уводната част, да се

осъществи мащабно и подробно описание на техническите, езикови и комуникативните особености на чатове и да се направи обобщение за факторите, релевантни за стила. Обект на изследване са типичните стилно-езикови особености на медийния жанр чат в немскоезичното виртуално комуникативно пространство.

За постигане на набелязаните цели Ресена Шутева си поставя следните задачи: да проучи съществуващите изследвания по темата, да създаде свой собствен корпус с достатъчен за апробация количествен обем (в случая 57852 словесни единици – автентични откъси от чат-съобщения); да потърси най-подходящите прагматически методи за анализ и описание (например тези на Кристиан Фандрих и Мария Турмайр, а също и на Барбара Зандиг), с които да интерпретира специфичните особености на дигиталната комуникация и по такъв начин да верифицира съществуващите хипотези за спецификата на езика на чата. И в заключение – да подложи представителните данни на измерване и на статистически анализ. Общите изводи, направени от докторантката, емпирично потвърждават редица наблюдения, осъществени и от други автори, като наред с това те имат несъмнено и приносен характер за осъзнаване на стилистичната феноменология на медийната комуникация.

В композиционно отношение дисертационният труд е структуриран нестандартно по следния начин – Увод, 7 Глави, Обобщение и перспективи, Библиография (121 източника), Корпус (260 стр. и дигитален запис на диск, състоящ се от лог-файлове) и 3 Приложения. Тази неординарна подредба нарушава впечатлението за очакваното традиционно хармонично и пропорционално съразмерно подреждане в по-малък брой глави, парцелирани вътрешно от отделни, добре обособени параграфи така, че да може да изпъкне възможно най-добре релефът на изследователския дизайн и да се открият достатъчно отчетливо резултатите от теоретичните анализи и експерименталните процедури. За сметка на това обаче и в известен смисъл може би компенсаторно Ресена Шутева си е позволила да използва техниката на ретроспективните и проспективните препратки, за да консолидира вероятно концептуалната цялост на дисертационния текст.

Като изхожда от обособилото се като основополагащо в науката схващане на Михаел Байсвенгер за същността на чат-комуникацията в съвременния виртуален свят, в първа глава докторантката е направила не

само панорамен и всеобхватен, но и достатъчно задълбочен анализ и тълкуване на теоретичните и експерименталните изследвания, посветени на *компютърно опосредстваната комуникация*. Изброени и коментирани са водещите концепции и дефиниции за „новите медии“. С научна коректност и професионална толерантност докторантката представя на читателското внимание силните и слабите страни на всяка от тези теории, разнообразните гледни точки и прилаганите изследователски подходи за изследване в сферата на дигиталните и информационните технологии. В тази глава от дисертацията е направено обобщението, че езикът на новите медии е конгломерат от различни стилове и комуникативни поведения, които са силно повлияни от комуникативната ситуация. Като допълнение към тази първа глава Ресена Шутева разширява обсега на коментара като обръща внимание и на въпроси, свързани с класификацията на медиите, спецификата на социалните медии и на приложението *Уеб 2.0*. По такъв начин се проявява способността на докторантката да проблематизира различните идейни позиции, да концептуализира отделните идеи и да свежда разнообразието от теоретични постановки до изчистени теоретични модели, експлицирайки собствената си позиция.

Втората глава, която в своята цялост може да се възприеме като детайлирано продължение и своеобразен опит за конкретизация на първата, е посветена на въпросите, отнасящи се до медиалните и езиковите особености на чат-комуникацията. Вниманието на авторката тук е съсредоточено върху изясняването на концептуалната същност на секвенциалната структура на чата (като последователност от „постинги“) в режима на речевия обмен, както и върху стратегиите за вземане на думата. Прецизирано и аналитично са дефинирани редица термини от теорията на дискурса като например *ред на думата* (*turn* – в научната литература обаче се предпочита и се препоръчва на дисертантката той да бъде заменен с по-ясната употреба на термина: *ред на поява*); *чат-изказване*; *сигнали, маркиращи готовността за комуникация* (*Backchannel Cues* – по-справедливо и препоръчително на български е да бъде адаптирано терминологичното название: *ответни реплики, сигнализиращи за поддържане на контакта*). Постулираните по този начин от докторантката термини са използвани по-нататък като инструментариум за по-нататъшния ход на анализа и те свидетелстват за това, че собствената позиция на Ресена Шутева не се ограничава в някаква еkleктична рамка, а предлага авторско тълкуване. Обособени са също контрастивно видовете

чат (модериран и немодериран), а типичните характерни текстови особености за произвеждането и публикуването на чат-изказвания (като например честата употреба на елиптични конструкции, междуметия, апосиопези, клитизации) са представени чрез техните качествени параметри. Етапите на произвеждането и възприемането на чат-изказванията са илюстрирани в отделна таблица. В края на тази глава е направена подробна характеристика на езика на чат-комуникацията, включваща употребите на звукоподражания, междуметия, асимилации, редукции, апокопиране, синкопиране, използването на акроними и др. върху материал, извлечен от корпуса

Следващата трета глава е посветена на позиционирането на чата между текста и дискурса. В параграф 3.1. се изяснява въпросът за квази синхронността на чат-разговорите, въпреки че той е разгледан до голяма степен подробно в параграф 2.3 на втора глава. Що се отнася до двете основни понятия, текст и дискурс, които са централни концепти в настоящата глава, то понятието текст е дефинирано съобразно господстващите в научната традиция на немскоизичното езикознание дефиниции, а понятието дискурс е определено като понятие, което произхожда от функционалната прагматика и съответно е функционално, а не материално детерминирано. Дисертантката тук се опира на най-широко поддържаната позиция сред учените, че чатът е една нова хибридна форма на дискурс, заемаща място на границата между устността и писмеността и се определя от особеностите на медията, и тази нова дигитална форма на писмения дискурс се възприема като *интерактивен писмен дискурс* в англоезичната лингвистика. В търсенето от страна на авторката на подходящ модел за поляризация на оста писмено – устно при изследване на чата и независимо от проблематичността на подложения от нея на обстоен коментар модел на Петер Кох и Вулф Йостерайхер, тя го подлага на критика, защото, въпреки популярността си, моделът не е развит специално за анализ на чат-комуникацията. Според оценката на Ресена Шутева този модел, макар и предпочитан от мнозина, се оказва недостатъчен, за да се анализират прецизно фините разлики между различните видове „нови медии“ и за по-задълбочен анализ, както отбелязва категорично докторантката, са необходими други инструменти, които биха могли да се заемат от дискурсивния и конверзационния анализ.

Четвъртата глава съдържа подробна информация-описание за графостилистичните средства на чат-комуникацията, за които авторката посочва, че те имат допълваща смисъла функция и конективна функция. Графостилистичните елементи са представени като компенсаторни средства в новите медии, които изпълняват една нова и изключително важна роля в комуникативния процес – те служат като компенсиращи средства, които заместват липсващите паравербални елементи. Те са описани подробно по типове на изобразяване на информацията в отделни параграфи (4.1 – 4.4 като емотикони, акроними и съкращения, пунктуационни варианти, астериск-изказвания), илюстрирани с примери от корпуса. Емпиричният материал е внимателно и коректно обработен и систематизиран в корпус, на чиято основа са проверени изтъкнатите в труда предположения, като при това използваните представителни примери аргументирано и убедително потвърждават приложимостта на хипотезите. В отделни таблици като количествени доказателства на анализирания езиков материал е илюстрирана процентно честотата на употреба на отделните графостилистични средства с добре разработени, логически издържани схеми, с които се аргументира степента на доказателственост на изводите.

В пета глава картината на анализа се допълва от наблюдения върху отделно обособените от авторката други стилистично релевантни езикови елементи. В рубриката се вписват знаците, компенсиращи възпроизвеждането на прозодията (например за директно обръщение към събеседника или пояснения за дистанция между събеседниците); знаците за креативно словообразуване (използването на неологизми и оказионализми по метода на заемане, композиция и съкращение); знаците, сигнализиращи създаването на кохерентни връзки (подчертаване чрез размер на шрифта, писане с главни букви, итерации на букви или пунктуационни знаци и др.); знаците, визиращи псевдоними и конструкции на идентичност (необичайните комуникативни техники, свързани с трансформациите на виртуалната идентичност, подменянето на идентичността по пол, възраст, превключването към друг тип идентичност и пр.). Ексцерпиранията примери от корпуса са красноречиво доказателство за многобройните девиации на словоупотребата в немския чат като негови присъщо типични стилистично релевантни езикови елементи.

Едва в шеста глава още в параграф 6.1. се прави подробен обзор на тълкуванията на термина *стил* в съвременните постановки за неговата интерпретация. В следващия параграф се набляга на полезността и целесъобразността от използване и прилагане на модела Б. Зандиг за изследване на чат-стила и възможностите за неговото комбиниране с подходи на други автори и по-конкретно с този на К. Фандрих и М. Турмайр, на който изцяло е посветен третият параграф. Стилистичното моделиране на фиктивна идентичност и илюзорна виртуална реалност в „новите медии“ се отчита от авторката като изключително важни за интерпретиране на явленията на чат-комуникацията.

В седма глава е представен дизайнът на изследването, осъществено на основата на представителен отрязък от чат-текстове, подредени по хронологичен ред и онагледяващи езиковите и стилистични особености на чат-комуникацията. Количествените променливи на езиковите единици дават подробна информация за стила, тенденциите и комуникативната ситуация. Корпусът съдържа 7574 постинга от 2575 участника. Като цяло резултатите от изследването и дискусията представляват успешно потвърждение на формулираните в началото хипотези. Впечатлява също и способността на дисертантката да проблематизира в полето на множеството идеи и да структурира получените от изследванията разнообразни резултати в релефни и съдържателни схеми и диаграми, свидетелстващи за точност и прецизност на илюстрираните количествени показатели. В предложението на авторката за разширяване на аналитичната решетка (в последния параграф) акцентът е поставен върху елементите идентичност и реалност, защото конструкцията на фиктивна реалност е тясно зависима от изградената вече самоличност. Като генерално обобщение и перспектива за бъдещи изследвания Ресена Шутева изтъква, че един бъдещ анализ на конструкцията за самоличност би могъл да бъде извършен с помощта на инструментите, използвани в интеракционистката лингвистика и конверзационния анализ, а това би отворило нови хоризонти за корпусните изследвания.

В прегледа на литературата докторантката е обхванала общо 121 публикувани заглавия, при което преобладаващата част от публикациите са след 2000 година, а това свидетелство е много добър показател за актуалността на научната информация, която е взета предвид в дисертационното изследване.

Независимо от изразените безспорни достойнства на труда, би следвало обаче докторантката да обърне внимание и на препоръките на рецензента, характеризирани в предходното изложение като нестандартни подредби, които по никакъв начин не намаляват значимостта на изследването и вероятно произтичат от стремежа дискутираната проблематика да бъде композирана по някакъв нов начин, ала преосмислянето на техния коментар несъмнено би допринесъл за усъвършенстването на структурата на този текст при евентуално намерение за неговото издаване.

В заключение може да се обобщи, че дисертацията на Ресена Шутева представя мащабно теоретично и емпирично изследване за мястото и ролята на чат-комуникацията в сферата на „новите медии“. По-специално настоящото практико-приложно изследване доказва наличието на своеобразна специфична стилистика на езиковата употреба, което от своя страна обосновава необходимостта от генерирането на нов модел за стилистичен анализ в чат-комуникацията, разработен от авторката на труда целесъобразно. Докторантката познава до тънкости изследванията в областта на стилистиката, текстолингвистиката и анализа на дискурса и е провела научно изследване с резултати, които доказват влиянието на комуникативната среда върху стила на изразяване в чата, а въз основа на анализ на конструкциите за фиктивна идентичност и виртуална реалност извежда факторите, оказващи влияние върху стила в чата. Описани са графостилистични съответствия в немския чат и са идентифицирани предпочитаните модели за словообразуване и тяхната функция. Дисертацията напълно удовлетворява необходимите критерии за получаване на степента доктор.

Въз основа на впечатленията от целокупния анализ на труда и последвалите наложили се положителни оценки за теоретичните и приложните приноси в дисертационното изследване убедено ще гласувам на Ресена Шутева да бъде присъдена образователната и научна степен ДОКТОР, като призовавам и останалите уважаеми членове на научното жури да гласуват за това предложение.

Шумен, 09 октомври 2016 г.

Подпис:



/доц. д-р Димитър Попов/